

อนุสัญญาและพิธีสาร

ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ

1

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

(Convention on Biological Diversity: CBD)

เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่ครอบคลุมการอนุรักษ์ทั้งชนิดพันธุ์ พันธุกรรม และระบบนิเวศ ซึ่งประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ลำดับที่ 188 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2546 และอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2547 โดยอนุสัญญาฯ กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ ได้แก่

- (1) เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
- (2) เพื่อใช้ประโยชน์องค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- (3) เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

2

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

(Cartagena Protocol on Biosafety)

เป็นพิธีสารภายใต้ CBD ว่าด้วยกลไกในการกำกับดูแลสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2546 (ประเทศไทย เป็นภาคีตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549) ซึ่งกำหนดให้ภาคีต้องพิจารณาระเบียบวิธีการในการเคลื่อนย้าย ดูแล และใช้ประโยชน์อย่างปลอดภัย ซึ่งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Living Modified Organism) ที่อาจมีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์และความหลากหลายทางชีวภาพ พิธีสารฯ มุ่งเน้นที่จะคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้หลักการระมัดระวังล่วงหน้าจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งหมายถึงว่าการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สิ่งแวดล้อมจะต้องผ่านกระบวนการขออนุญาตและดำเนินการประเมินและจัดการความเสี่ยงก่อน

3

พิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

(Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization)

มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2557 ประเทศไทยลงนามรับรองพิธีสารฯ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2555 และปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาเข้าร่วมเป็นภาคี ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกลไกในการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น มีหลักการประกอบด้วย การยินยอมโดยการแจ้งล่วงหน้า การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ประชาชนหรือชุมชนในฐานะผู้ดูแล ครอบครองทรัพยากรชีวภาพมีสิทธิได้รับประโยชน์จากการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรมจากทรัพยากรพันธุกรรมที่มีแหล่งกำเนิดในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งได้รับการคุ้มครองภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

4

พิธีสารเสริมนาโงยา-กัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยการรับผิดชอบและชดเชยตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

(Nagoya-Kuala Lumpur Supplementary Protocol on Liability and Redress to the Cartagena Protocol on Biosafety)

ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2553 ประเทศไทยลงนามรับรองพิธีสารเสริมฯ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2555 และปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาเข้าร่วมเป็นภาคี โดยพิธีสารเสริมฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และการกำหนดกฎระเบียบระหว่างประเทศในเรื่องการรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายเกิดจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

